

2018

Pravo na jezik je i tvoje pravo

Republika e Kosovës – Република Косово – Republic of Kosovo

Qeveria – Влада – Government

Zyra e Kryeministrit – Kancelaria e Kryeministrit – Office of The Prime Minister

Zyra e Komisionerit për Ç'juhët – Канцеларсја позаречика за језик
Office of the Language Commissioner

Pravo na jezik je i tvoje pravo

Sadržaj

Sadržaj	3
O Komunikaciji za razvoj društva (CSD)	4
O projektu.....	6
Šta je ustav?	7
Šta je zakon?	8
Pravni okvir	9
O Zakonu o upotrebi jezika	10
Kancelarija poverenika za jezike	14
Obaveze institucija u vezi primene Zakona.....	17
Kako da uložite žalbu Kancelariji poverenika za jezike?	18
Istraživanje javnog mnjenja.....	19
Preporuke.....	29

O Komunikaciji za razvoj društva (CSD)

NVO “Komunikacija za razvoj društva” (CSD) iz Gračanice je nepartijska, nezavisna, neprofitna, lokalna organizacija osnovana 2001. godine sa glavnim ciljem da promoviše i radi na izgradnji civilnog društva, na razvoju omladine, na zastupanju prava osoba sa invaliditetom, na integraciji marginalnih grupa u društvo, na povezivanju lokalnih institucija i lokalnog građanstva i promociji procesa povratka i dijaloga. Naši direktni korisnici su manjinske zajednice, Srbi i Romi, omladina i osobe sa invaliditetom.

Aktivnosti CSD-a usmerene su ka osnaživanju NVO sektora tako što pružamo tehničku podršku i informišemo, edukujemo građane i radimo na promociji i zastupanju civilnog društva u javnosti. Takođe, radimo na umrežavanju nevladinih organizacija i na koordinisanju nevladinih organizacija u zajedničkim projektima. Obezbeđujemo usluge kao što su javno informisanje, produkcija radio i video materijala, promocija dijaloga i procesa pomirenja među zajednicama na Kosovu, pružamo informacije raseljenim licima i edukujemo

mlade. CSD ima snažnu tendenciju da civilno društvo bude prihvaćeno kao konstruktivan strateški partner u svojoj zajednici, a sve u cilju rešavanja problema. Trudimo se i da civilni sektor zajedno sa donosiocima odluka bude bitan učesnik u svim aktuelnim društveno-političkim procesima.

Radeći širom Kosova, razvijali smo model koji ima za cilj da podstakne mlade u pronalasku određenog načina na koji bi učestvovali u procesu donošenja odluka. Suočavajući se sa različitim izazovima i aktivno tražeći najbolja rešenja, pre svega za mlade,

razvijali smo nove komponente programa naših projekata. Posebnu pažnju obraćamo na razvijanje odnosa sa lokalnom zajednicom koji počiva na razumevanju zajednice, svih njenih specifičnosti, ali i na uključivanju svih relevantnih učesnika u zajednici (lidera, predstavnika lokalne samouprave, civilnog sektora). Ostvarivanje ovakve saradnje između svih pomenutih učesnika, gde su moć i odgovornost u procesima odlučivanja podeljene, vodi uspešnoj tranziciji koja će stvoriti otvoreno, multietničko i moderno demokratsko društvo.

O projektu

CSD sprovodi projekat pod nazivom „Više jezika-šira vizija života“ podržan od strane Kancelarije poverenika za jezike pri Kancelariji premijera Republike Kosovo. Glavni cilj projekta jeste podizanje svesti mladih ljudi o važnosti poštovanja prava na upotrebu jezika, njihova edukacija o mehanizmima i načinima koje mogu koristiti u ostvarivanju svojih prava, ali i njihovo uključenje u promociju istih, kroz vršnjačku edukaciju i prenos na šire grupe. Takođe, u školama na teritoriji opštine Gračanica po prvi put se radi svojevrsna procena stanja po pitanju poznavanja jezika drugih zajednica, ali i kakvo je interesovanje da se u obrazovni sistem uključi i učenje jezika drugih zajednica, posebno službenih jezika, a sve to uz maksimalnu promociju Kancelarije poverenika za jezike, mandata Kancelarije i mehanizmima za žalbe.

Odabrani srednjoškolci/ke su deo aktivnog tima koji prolazi obuku za trenera i sposobni su da samostalno rade na podizanju svesti građana i promociji o postojećim zakonima i mehanizmima za zaštitu njihovih prava na upotrebu jezika.

Šta je ustav?

Ustav ima skoro svaka država. Ustavom se pravno konstituiše država, uspostavljaju se organi državne vlasti, uređuju unutrašnji odnosi u državi i određuje odnos građana prema državi.

Ustav je najviši opšti pravni akt u sistemu opštih pravnih akata jedne države, koji uređuje najbitnije odnose u državi, a pre svega samu državnu organizaciju i ovlašćenja državnih organa, kao i slobode i prava građana. Naziva se još i osnovni zakon.

Ustav se drugačije zove osnovni zakon jedne države, jer se njime reguliše:

- državno uređenje;
- društveno-ekonomske i političke odnose u državi;
- slobode, prava i dužnosti građana u državi, odnos prema državi.

Šta je zakon?

Zakon je normativni akt države koji tačno po određenom postupku donosi njen zakonodavni organ.

Zakonodavni organ:

- na Kosovu – Skupština
- u Srbiji – Narodna skupština,
- u Hrvatskoj - Sabor,
- u SAD – Kongres,

ali u većini zemalja jednostavno - Parlament.

Zakon je nakon ustava, najviši, najvažniji pravni akt i svi drugi pravni akti u državi moraju biti u skladu sa njim jer su oni akti niže pravne snage (podzakonski akti).

Pravni okvir

Albanski i srpski jezik i njihova pisma imaju ravnopravan status službenih jezika u Republici Kosovo. Građani imaju podjednaka prava na upotrebu službenih jezika. Ovo pravo pre svega potiče iz Ustava Republike Kosovo (član 5, u daljem tekstu: Ustav), Zakona br. 02/L-37 o upotrebi jezika (u daljem tekstu: Zakon) i Zakona br. 03/L-47 o zaštiti i unapređenju prava zajednica i njihovih pripadnika u Republici Kosovo (član 4.1), Zakona br. 03/L-215 o pristupu službenim dokumentima (član 18); Uredbe br. 07/2012 o Kancelariji poverenika za jezike (u daljem tekstu: Uredba).

Ustav Republike Kosovo (član 22), takođe garantuje direktnu primenjivost međunarodnih sporazuma i akata koji garantuju ljudska prava i slobode. Isti imaju prednost u odnosu na odredbe, zakone i druge akte javnih institucija.

Štaviše, Zakon o upotrebi jezika zasniva se na Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima, Evropskoj konvenciji o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda i njenim protokolima, Okvirnoj konvenciji o zaštiti nacionalnih manjina, Evropskoj povelji o regionalnim ili manjinskim jezicima a Zakon uzima u obzir i Preporuke iz Haga u vezi sa pravima nacionalnih manjina na školovanje i Preporuke iz Osla u vezi sa jezičkim pravima nacionalnih manjina.

O Zakonu o upotrebi jezika

Zakon br. 02/L-37 o upotrebi jezika stupio je na snagu 2007. godine sa ciljem da obezbedi poštovanje jezičkog identiteta svih lica i stvori okruženje u kome sve zajednice mogu da izraze i očuvaju svoj jezički identitet.

Članovi 1 - 3

garantuju jezička prava svih zajednica koje žive na Kosovu, jezičku ravnopravnost, promovisanje svih jezika, utvrđuju službene jezike na centralnom i lokalnom nivou, jezike u službenoj upotrebi i utvrđuju procenat na osnovu koga jedan jezik može postati službeni na lokalnom nivou.

Upotreba jezika u centralnim institucijama

Članovi 4 - 6

garantuju upotrebu jezika u radu centralnih institucija. Službeni jezici koriste se ravnopravno u komunikaciji, na sastancima institucija, na javnim sastancima, u službenim dokumentima, u zvaničnim nazivima institucija itd.

Ovi članovi garantuju pravo na upotrebu jezika tokom rada Skupštine, različitih odbora i tokom donošenja zakona i normativnih akata na službenim jezicima.

Upotreba jezika u opštinskim institucijama

Članovi 7 - 10

Ovi članovi određuju upotrebu jezika na lokalnom nivou. U skladu sa njima svaki sastanak, dokumenat, uredba i

opštinski akt se donosi i objavljuje na službenim jezicima konkretne opštine. Jezici imaju ravnopravan status i treba da se obezbede prevodi sa jednog jezika na drugi, ukoliko se to zahteva.

Ovi članovi garantuju pravo na upotrebu jezika u službenoj upotrebi, kao i prava građana/ki da traže usluge na tim jezicima, ukoliko je njihov jezik jedan od pomenutih i oni objašnjavaju kako se ispisuju nazivi institucija, znakovi, nazivi opština, naselja, sela, ulica itd.

Upotreba jezika u javnim preduzećima

JAVNA UPRAVA

Član 11

garantuje da su sva preduzeća, kako javna tako i ona u društvenom vlasništvu, dužna da poštuju jezičku ravnopravnost. Svako lice mora biti u prilici da se

informiše i da komunicira na bilo kom službenom jeziku.

Upotreba jezika u sudskim postupcima

Članovi 12 - 18

garantuju ravnopravnost službenih jezika u svim sudskim postupcima, pravo svakog lica da u ovim postupcima koristi jezik svog izbora. Svi postupci, dokumenta, obaveštenja i spisi treba da budu na službenim jezicima. Svaka osoba čiji jezik nije službeni jezik, niti jezik u

službenoj upotrebi ima pravo da komunicira, zahteva usluge i da odgovara na svom maternjem jeziku. Ustanove za sprovođenje zakona, sudovi, zatvori itd. su dužni da pruže pomoć svim ovim licima pri prevodu i komunikaciji.

Upotreba jezika u prosvetnim ustanovama

Članovi 19 - 24

garantuju da će jezici na kojima se odvija nastava u javnim prosvetnim ustanovama biti u skladu sa odredbama Ustava i Zakona o obrazovanju. Svako lice ima pravo da se obrazuje na svom maternjem jeziku. Prosvetne ustanove su dužne da vode sve postupke u skladu sa Zakonom i drugim relevantnim zakonima. Službeni jezici na Kosovu su glavni jezici na kojima se odvija nastava na javnim univerzitetima.

Upotreba jezika u medijima

Članovi 25 - 26

garantuju da svako lice ima pravo da obrazuje medijsku kuću na jeziku po svom izboru, u skladu sa zakonom.

Upotreba jezika na javnim servisima tokom prenosa uređuje se i Zakonom o medijima.

Lična imena

Član 27

garantuje pravo upisa ličnog imena u javne registre. Svaki pojedinac polaže pravo da upiše svoje ime i prezime u izvornom obliku u zavisnosti od svog jezika i tradicije.

Jezička sloboda

Članovi 28 - 30

garantuju pravo svakog da obrazuje i vodi pravne subjekte, kao što su kulturna udruženja, organizacije, privredni subjekti itd. na svom jeziku. Takođe, u privatnoj sferi, preduzeće može komunicirati i pružati usluge na jeziku po svom izboru. Međutim, ukoliko aktivnosti ovih preduzeća, čiji jezik nije jedan od službenih jezika, mogu štetiti legitimnom, javnom interesu kao što su javni poredak, javna bezbednost, zdravlje itd. kosovske institucije zahtevaju dodatnu upotrebu službenih jezika.

U preduzećima koja pružaju javne usluge važi princip ravnopravnosti službenih jezika.

Sprovođenje

Član 31

garantuje da će Vlada Kosova i druge institucije usvojiti mere za promovisanje, upotrebu i podjednak status službenih jezika i obezbediti zaštitu, očuvanje i promovisanje jezika zajednica čiji maternji jezik nije službeni jezik.

Kancelarija poverenika za jezike

Kancelarija poverenika za jezike je osnovana aprila 2012. godine u okviru Kancelarije premijera, a na osnovu Uredbe br.07/2012. o Kancelariji poverenika za jezike.

U cilju unapređenja sprovođenja Zakona o upotrebi jezika, Vlada Kosova je 2011. godine formirala Radnu grupu za reformu Komisije za jezike. Projekat reforme vodila je Kancelarija premijera/Kancelarija za pitanja zajednica. Kao rezultat rada radne grupe, doneta je Uredba 07/2012 o Kancelariji poverenika za jezike na osnovu koje su formirana dva mehanizma podrške - Odbor za jezička pitanja i Mreža za jezičku politiku.

Mandat Kancelarije poverenika za jezike

Kancelarija poverenika za jezike obavlja nadležnosti utvrđene Zakonom o upotrebi jezika i to su sledeće nadležnosti:

- prati poštovanje Zakona u svakoj instituciji koja se nalazi pod njenom nadležnošću;
- preduzima sve neophodne mere u okviru svojih ovlašćenja, uključujući i posredovanje, kako bi se osiguralo poštovanje Zakona u svakoj instituciji koja se nalazi pod njenom nadležnošću;
- razmatra i daje preporuke u vezi sa propisima ili administrativnim uputstvima u skladu sa Zakonom, a u vezi sa usklađenošću i doslednošću bilo kojeg drugog zakonskog akta, propisa ili administrativnog uputstva sa Zakonom;

Pravo na jezik je i tvoje pravo

- sprovodi istrage, bilo na svoju inicijativu ili na osnovu žalbe koju je bilo koje fizičko ili pravno lice podnelo u vezi propusta bilo koje institucije pod nadležnošću Kancelarije, u skladu sa Zakonom ili nekim drugim aktom koji se odnosi na status i upotrebu službenih jezika, kao i na druge jezike zajednica čiji jezik nije službeni jezik Kosova;

- prema potrebi savetuje ili pruža pomoć javnosti u vezi njihovih prava u skladu sa Zakonom;

- prema potrebi savetuje ili pruža pomoć institucijama koje su pod njenom nadležnošću u vezi njihovih obaveza proisteklih iz Zakona;

- pomaže Vladi u sprovođenju, a i samostalno sprovodi programe javnog informisanja i redovne aktivnosti informisanja stanovništva, kako bi javnost bila upoznata sa svojim pravima po Zakonu.

U cilju sprovođenja svojih nadležnosti, Kancelarija ima ovlašćenja i moć da:

- zahteva, dobija pristup i vrši pregled dokumentacije institucija, preduzeća i organizacija pod svojom nadležnošću;

- zahteva da institucija i njeni zaposleni sarađuju sa Kancelarijom, garantujući Kancelariji pristup svojim prostorijama i relevantnim informacijama, uključujući i kopije delova ili celih dosijea i drugih dokumenata, na zahtev Kancelarije, sa izuzetkom tajnih dosijea ili informacija;

Pravo na jezik je i tvoje pravo

- poziva svako lice ili svedoka u cilju dobijanja usmenog ili pismenog dokaza neophodnog za istraživanje slučaja;

- obezbeđuje naknadu troškova putovanja i boravka osobama od kojih se traži da se pojave pred Kancelarijom ili koje treba da putuju da bi se obezbedila bilo kakva informacija, zapis ili dokaz za potrebe istrage;

- izrekne i nametne bilo koju sankciju kako je propisano u važećem Administrativnom uputstvu o određivanju administrativnih sankcija zbog kršenja Zakona o upotrebi jezika, u slučaju kada preporuke Kancelarije o pravnim lekovima ili za ponovni pretres ili naknadu nisu rešeni od strane nadležnog organa i to kao poslednje sredstvo;

U slučaju da lice propusti ili odbije da poštuje zahteve Kancelarije, da ometa ili onemogućava Kancelariju u obavljanju svojih dužnosti, ili gde je povreda takve prirode, Kancelarija može pokrenuti pravni ili disciplinski postupak preko nadležnog organa protiv lica ili organizacije koja je odgovorna za povredu.

Obaveze institucija u vezi primene Zakona

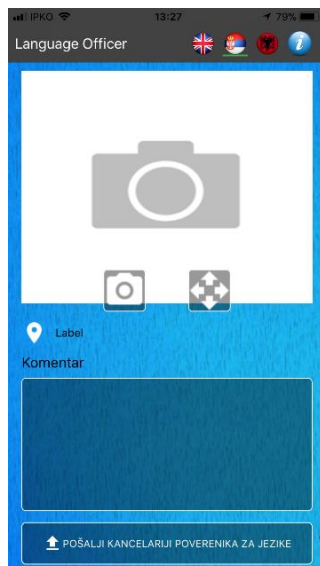
- Institucije su obavezne da preduzmu sve neophodne mere da u potpunosti primene Zakon kako bi omogućile ostvarivanje jezičkih prava u skladu sa njim.
- Institucije su obavezne da obezbede javnu dokumentaciju i informacije na službenim jezicima i na jezicima u službenoj upotrebi na opštinskom nivou.
- Institucije moraju poštovati jezičku ravnopravnost u svim javnim dokumentima koja objave.
- Prpratni materijali koji se koriste za međuinstitucionalnu komunikaciju moraju biti na službenim jezicima.
- Topografski znaci moraju biti ispisani na službenim jezicima poštujući jezičku ravnopravnost.
- U svim institucijama pod nadležnošću Kancelarije poverenika za jezike moraju se uskladiti zvanične internet stranice na službenim jezicima.

Sve informacije u institucijama treba da budu postavljene istovremeno na službenim jezicima.

Kako da uložite žalbu Kancelariji poverenika za jezike?

- **Lično**
- Telefonom:
038 200 14 448; 038 200 14 902
- Elektronskom poštom na:
info-zkgj-kpj@rks-gov.net
- Redovnom poštom na adresu:
**Kancelarija poverenika za jezike,
zgrada Vlade, 6. sprat, kancelarija br.
605A, 10000 Priština.**

- Putem aplikacije „Language Officer“
 - Aplikaciju „Language Officer“ možete preuzeti na Android i IOS uređajima (Google Play i AppStore).

Istraživanje javnog mnjenja

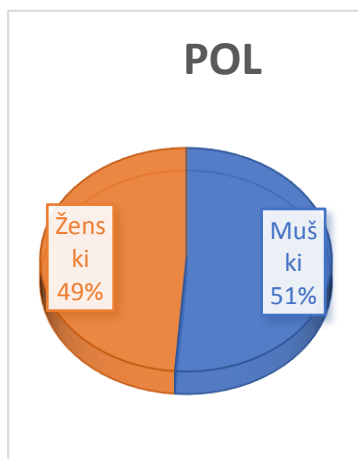
Cilj ovog istraživanja je stvaranje jasne slike o poznavanju Zakona o upotrebi jezika i postojećim mehanizmima među srednjoškolcima sa teritorije opštine Gračanica. Takođe, cilj je bio i prikazivanje njihove zainteresovanosti za učenje drugih službenih jezika (jezika iz okruženja), kao i mogućnost uvođenja jednog od službenih jezika kao obaveznog školskog predmeta.

Kao što smo već napomenuli, ciljna grupa ovog istraživanja su mladi srednjoškolci i srednjoškolke sa teritorije opštine Gračanica. Njih 240.

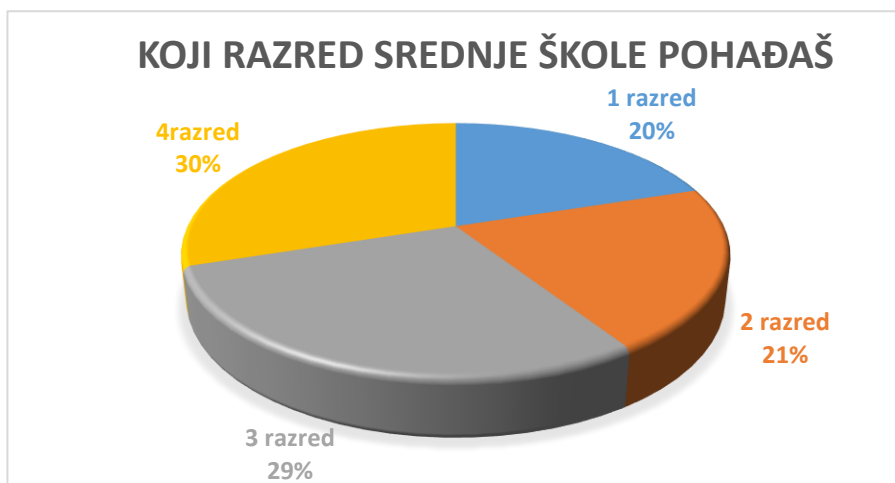
Istraživanjem su obuhvaćeni srednjoškolci i srednjoškolke od 15 do 18 godina starosti. Iz prikupljenih podataka možemo videti da je najveći broj ispitanih bio starosti 17 godina, odnosno 33% ispitanih, dok su na drugom mestu srednjoškolci starosti 18 godina, odnosno 29%.

Kada je u pitanju pol ispitanika anketom ispitano je 51% dečaka i 49% devojčica.

Pravo na jezik je i tvoje pravo

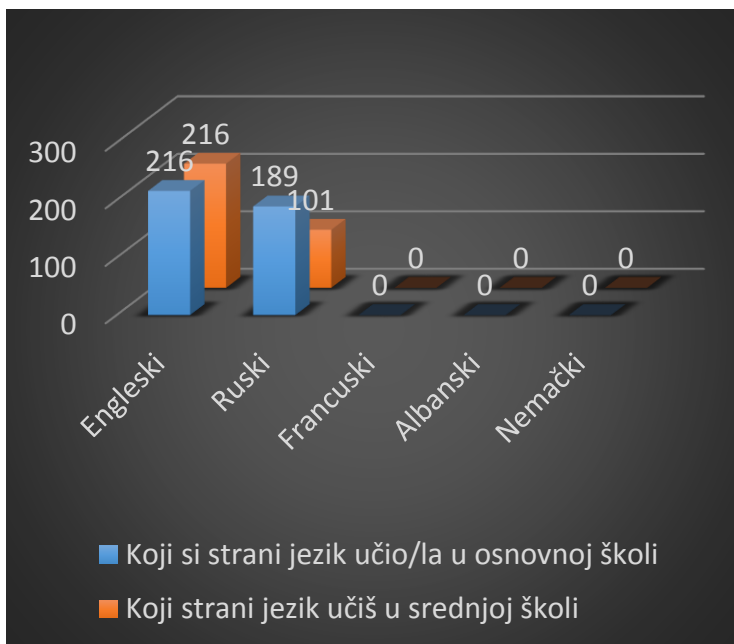

Najveći broj ispitanih srednjoškolaca pohađa 4. razred srednje škole odnosno 30%, 29% ispitanih su učenici 3. razreda, dok je ispitanika nižih razreda bilo 21% i 20%.

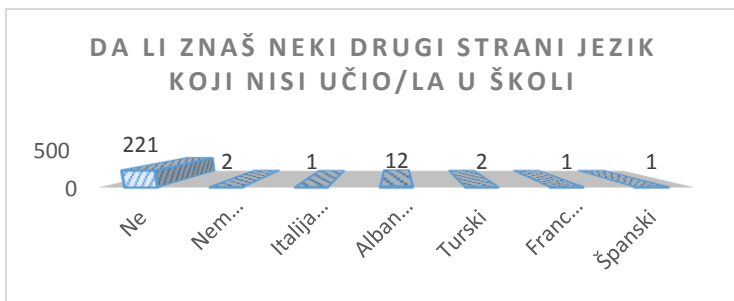
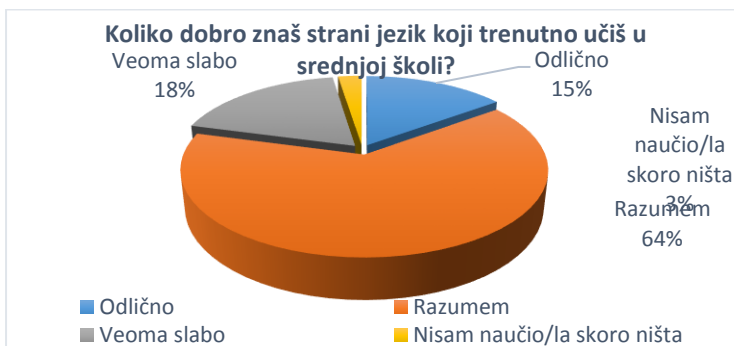
Pravo na jezik je i tvoje pravo

Na pitanje koji su strani jezik učili u osnovnoj školi 216 ispitanika je odgovorilo da su učili engleski, 189 njih reklo je da su učili ruski jezik (većina ispitanih učilo je oba jezika). Niko od ispitanika u osnovnoj školi nije učio francuski, albanski ili nemački. Na sledeće pitanje koji strani jezik trenutno uče u srednjoj školi 216 njih reklo je da uči engleski jezik, 101 uči ruski jezik (neki od ispitanih uče oba jezika), dok je situacija ista kao kod predhodnog pitanja kada su u pitanju francuski, albanski i nemački tj, niko od anketiranih ne uči neki od ovih jezika u srednjoj školi.

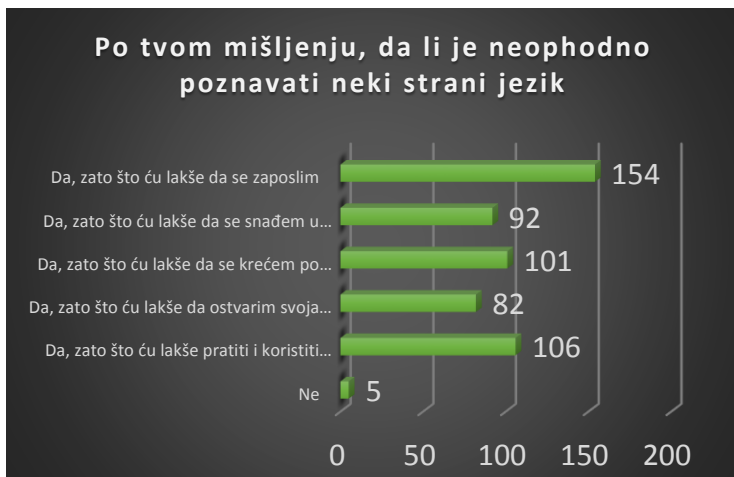

Pravo na jezik je i tvoje pravo

Na pitanje koliko dobro znaš strani jezik koji trenutno učiš u školi, 15% ispitanika odgovorilo je odlično, 18% ispitanika reklo je veoma slabo, 3% skoro ništa nije naučilo, dok se 64% anketiranih izjasnilo da razume jezik koji trenutno uči u školi.

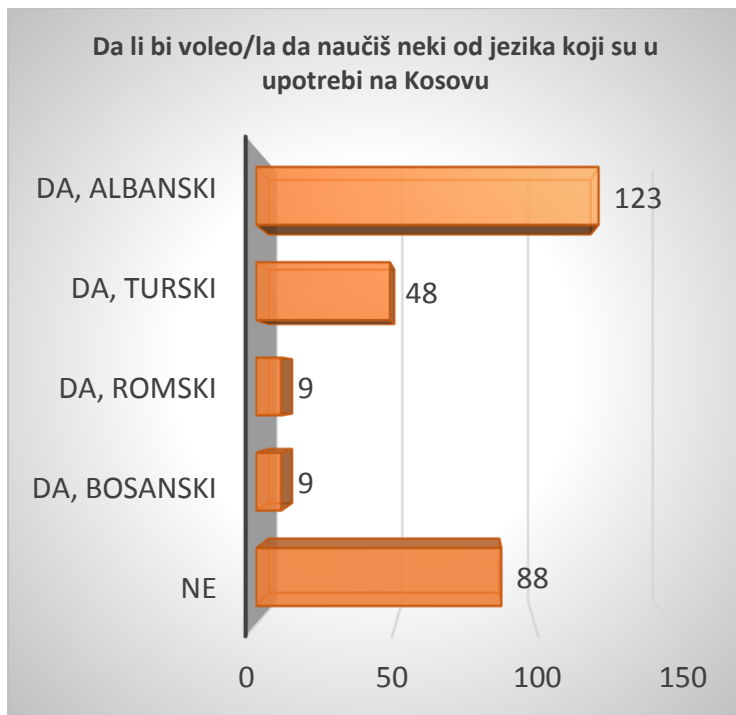

Kada je u pitanju poznavanje nekog drugog stranog jezika sa kojim ispitanici nisu imali prilike da se sretnu tokom školovanja, samo 8% njih poznaje neki jezik koji nisu učili u školi.

Na pitanje koliko je neophodno poznavati neki strani jezik, 154 anketiranih, što je 28% od ukupnog broja ispitanih, odgovorilo je da je važno zbog lakšeg zapošljavanja. Da je važno poznavanje nekog stranog jezika zbog lakšeg snalaženja u inostranstvu reklo je 92 ispitanih što je 18% od ukupnog broja ispitanih, zbog lakšeg kretanja po Kosovu odgovorilo je 101 ispitanih, odnosno 18%, kako bi lakše ostvarili svoja prava smatra 15% ispitanih ili 82, dok je bilo i 106 odgovora, odnosno 20%, smatra da je potrebno poznavanje stranog jezika zbog lakšeg praćenja i korišćenja savremene tehnike. Samo 1% ispitanih smatra da nije neophodno poznavati neki strani jezik.

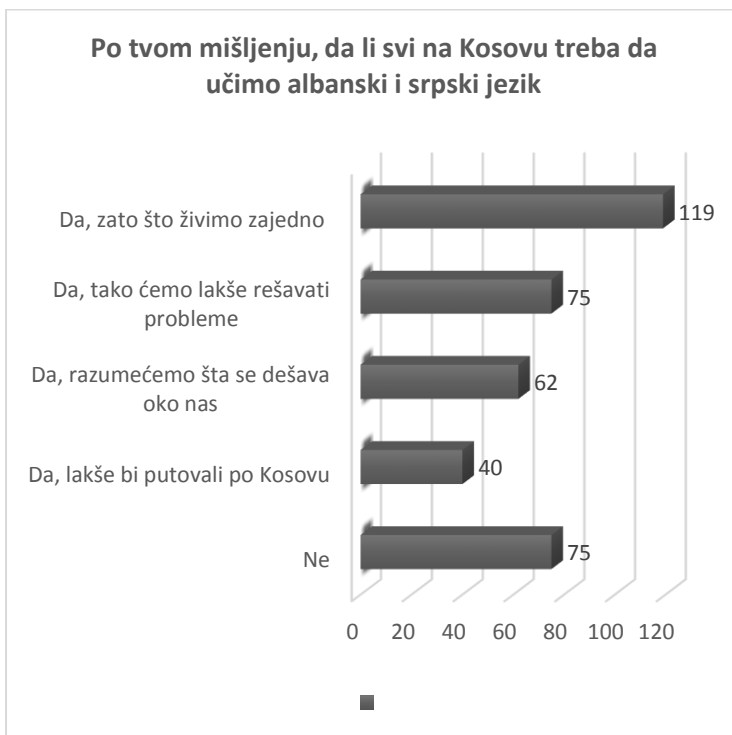
Pravo na jezik je i tvoje pravo

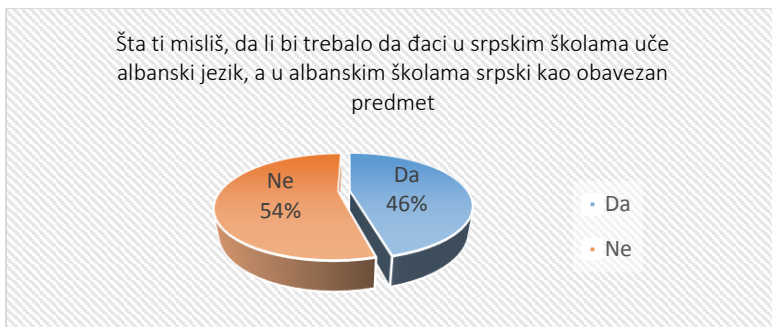
Na pitanje da li bi voleli da nauče neki od jezika koji su u upotrebi na Kosovu, dobili smo 123 odgovora da bi voleli da nauče albanski što je 44%, 48 odgovora ili 17% ispitanih bi volelo da nauči turski jezik, 9 njih je reklo da bi učilo romski jezik, što je 3%, isto toliko je dalo odgovor da bi želelo da nauči bosanski, dok čak 88 ispitanih odnosno 33% ne bi želelo da nauči nijedan jezik koji je u upotrebi na Kosovu.

Pravo na jezik je i tvoje pravo

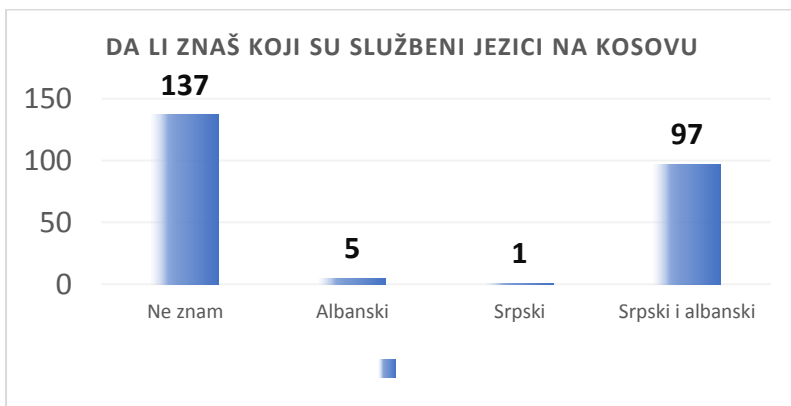
Jedno od pitanja u anketi bilo je i da li svi na Kosovu treba da uče albanski i srpski jezik, gde smo na ponuđene odgovore dobili sledeće: da, zato što živimo zajedno 32% odgovora; da, tako ćemo lakše rešavati probleme odgovorilo je 20% ispitanih srednjoškolaca, 17% njih smatra da ćemo tako razumeti šta se dešava oko nas, 11% ispitanih smatra da bi lakše putovali po Kosovu, dok je 20% odgovora bilo da ne treba svi da uče albanski i srpski jezik..

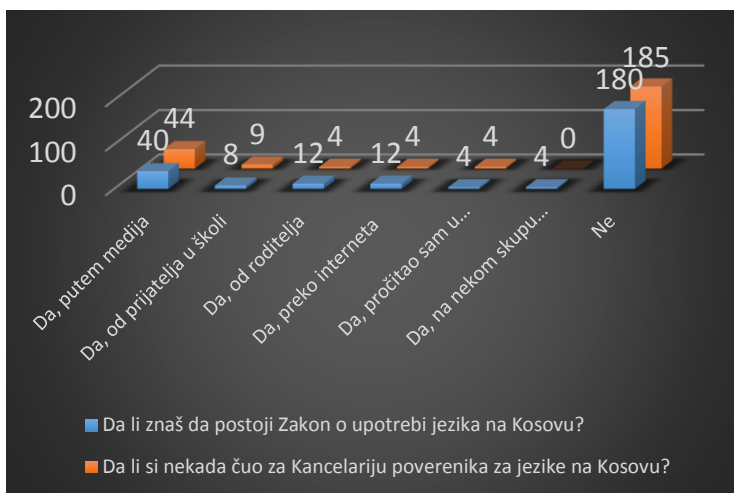
Pravo na jezik je i tvoje pravo

46% ispitanih odgovorilo je sa DA, na pitanje da li bi trebalo da đaci u srpskim školama uče albanski jezik, a u albanskim školama srpski jezik kao obavezan predmet, dok je 54% ispitanih odgovorilo sa NE. Na pitanje koji su službeni jezici na Kosovu, 40% je odgovorilo albanski i srpski, manje od 1% je odgovorilo srpski, 2% je dalo odgovor da je albanski jezik službeni jezik na Kosovu, a čak 57% nije znalo odgovor na ovo pitanje.

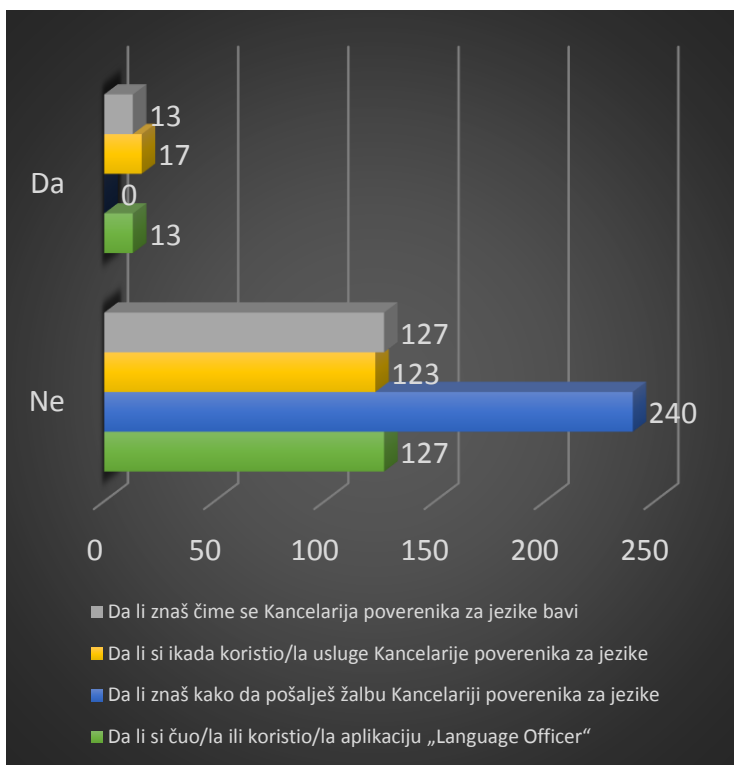

Pravo na jezik je i tvoje pravo

Sledeća pitanja odnosila su se na to da li ispitanici znaju da postoji Zakon o upotrebi jezika na Kosovu i da li su čuli za Kancelariju poverenika za jezike na Kosovu. Na prvo pitanje je 17% ispitanika odgovorilo da jeste čulo za pomenuti zakon putem medija, 3% je čulo za zakon od prijatelja, 5% njih čulo je za Zakon o upotrebi jezika od roditelja, dok se 5% ispitanih informisalo putem interneta, po 2% ispitanih je negde pročitao da postoji Zakon o upotrebi jezika ili su o tome čuli na nekom skupu ili debati. Ono za šta možemo reći da je zabrinjavajuće je da čak 66% ispitanih ne zna da postoji Zakon o upotrebi jezika na Kosovu. Što se tiče Kancelarije poverenika za jezike, čak 70% ispitanika nikad nije čulo za postojanje iste, dok se putem medija o postojanju Kancelarije informisalo 21% ispitanih, 3% ispitanih je informacije o postojanju Kancelarije poverenika za jezike na Kosovu dobilo putem prijatelja, preko interneta, od roditelja ili pročitalo nesto o tome po 2% ispitanih.

Pravo na jezik je i tvoje pravo

Na pitanja koja su se odnosila na Kancelariju poverenika za jezike i njen rad ispitanici su dali sledeće odgovore: 5% ispitanika odgovorilo je da zna čime se bavi Kancelarija poverenika za jezike, 7% je koristilo usluge Kancelarije poverenika za jezike, dok nijedan ispitanik ne zna da pošalje žalbu Kancelariji poverenika za jezike. Samo 5% ispitanih zna da postoji aplikacija za brze žalbe „Language Officer“.

Preporuke

- Povećati vidljivost Kancelarije poverenika za jezike kroz veće prisustvo u medijima, posebno preko socijalnih mreža čiji su mladi najveći korisnici
- Uključiti omladinske organizacije civilnog društva u promociju Zakona o upotrebi jezika i same Kancelarije poverenika za jezike
- Obezbediti fondove za organizacije civilnog društva koje se bave promocijom Zakona u upotrebi jezika
- Veće prisustvo Kancelarije poverenika za jezike kroz organizovanje informativnih sesija o Zakonu u upotrebi jezika u svim školama
- Organizovati sastanke sa omladinom u svim zajednicama radi predstavljanja rada Kancelarije poverenika za jezike i informisanja mladih o njihovim pravima na upotrebu jezika
- Organizovanje kurseva učenja jezika okruženja
- U školama obezbediti mogućnost učenja jezika okruženja kao izbornog predmeta
- Na fakultetima formirati katedre za studente iz drugih zajednica na njihovom maternjem jeziku

- U svakoj instituciji na vidnom mestu postaviti uputstva za podnošenje žalbi kako bi se građani/ke mogli/e žaliti, ukoliko smatraju da je njihovo pravo na jezik prekršeno.

Zaključak

Iz Istraživanja koje je obuhvatilo srednjoškolce sa teritorije opštine Gračanica možemo reći da je još jednom potvrđena sumnja CSD-a o tome kakva je situacija po pitanju poznavanja prava na jezik. Ono što posebno zabrinjava jeste veliki broj ispitanika koji su nisu upoznati i informisani o postojanju Zakona o upotrebi jezika, Kancelariji poverenika za jezike i mehanizmima koji postoje ukoliko je pravo na jezik ugroženo. Isto tako, mladi ljudi ne znaju koji su to službeni jezici na Kosovu, a koji jezici u službenoj upotrebi. Ono što jeste dobro je to što je veliki broj ispitanika rekao da bi voleli da nauče albanski jezik, a kao razlog navode to što bi im poznavanje jezika okruženja u mnogome olakšalo kretanje po Kosovu i omogućilo zapošljenje. Skoro polovina ispitanika smatra da bi jezik okruženja trebalo da postoji kroz proces obrazovanja, što dovodi do zaključka da bi kroz učenje jezika okruženja u procesu obrazovanja mladi ljudi imali više informacija i o jezičkim pravima, mnogo više nego što je to slučaj danas. Posebnu pažnju privlači činjenica da veoma mali broj mladih razume i govori bilo koji strani jezik koji se ne uči u školi.

Pravo na jezik je i tvoje pravo

Komunikacija za razvoj društva

Ul. Cara Lazara bb

Gračanica

www.csdkosovo.org